

АРГАНІЗАЦЫЯ ДАСЛЕДЧАЙ ДЗЕЙНАСЦІ ШКОЛЬНІКАЎ ПА ВЫВУЧЭННІ БІАГРАФІІ АРКАДЗЯ КУЛЯШОВА: МЕТАДЫЧНЫ АСПЕКТ

У артыкуле ідзе гаворка пра вывучэнне творчасці А. Куляшова ў непасрэднай сувязі з інфармацыяй не толькі пра месца, дзе ён нарадзіўся, але і пра месца, дзе жылі яго бацькі. Тлумачыцца, што арганізацыя і правядзенне вучнёўскай даследчай дзейнасці дапамагае не толькі лети засвоіць праграмы матэрыял адносна асобы паэта, але і папулярызаваць яго творы сярод сучаснай грамадскасці.

Жаданне даследаваць жыве ў чалавеку ад самага нараджэння. Дзіця пазнае свет, дзякуючы гэтаму жаданню. Падрастаючы, чалавек не спыняецца ў пошуку, бо пытанняў менш не становіцца, а змяняюцца толькі спосабы пазнання рэчаіснасці ў залежнасці ад атрыманых навыкаў. Развіццё даследчых уменняў і навыкаў школьнікаў дазваляе зрабіць навучальны працэс для вучняў захапляльным, павышае цікавасць да прадмета. На ўроках літаратуры адводзіцца час на вывучэнне біяграфій пісьменнікаў. Выдатнай глебай для даследчай дзейнасці ў гэтым накірунку з'яўляюцца сувязі пісьменніка з жыхарамі пэўнай мясцовасці. Воляй лёсу жыццё Аркадзя Куляшова было звязана з Хоцімскам. На працягу многіх гадоў, да апошняга свайго дня, жылі ў Хоцімску бацькі паэта. Аркадзь Аляксандравіч даволі часта прыязджаў ці адзін, ці з сям'ёй да іх на адпачынак. У 8-ым класе пачынаецца знаёмства з асобай народнага паэта, і такія факты, безумоўна, выклікаюць цікавасць сярод вучняў г. п. Хоцімска. Адпаведна, узнікаюць пытанні, на якія настаўнік прапануе знайсці адказ самастойна. Так нараджаецца пошук...

З кім, апрача бацькоў, сустракаўся народны паэт? Ці знайшоў сяброў на Хоцімшчыне? Якім яго запамнілі людзі? Ці ёсць сярод хацімчан тыя, хто памятаюць Аркадзя Куляшова і яго бацькоў? Гэта пытанні, дзякуючы якім нарадзілася тэма работы даследчага характару “Малавядомыя старонкі біяграфіі Аркадзя Куляшова: Аркадзь Куляшоў і Хоцімск”.

У Хоцімску ёсць вуліца імя Аркадзя Куляшова. Бацькі паэта, Кацярына Фамінічна Ратабыльская і Аляксандр Мікалаевіч Куляшоў, пахаваны на гарадскіх

могілках. Але бацькоўскі дом, які наведваў сам паэт, вельмі сціпла затаіўся ў засені акацый і ніяк не выдае сябе. За домам наглядае пляменнік А. Куляшова (сын сястры Надзі) Віталь Маслоўскі, які штогод прыязджае з Мінска на лета. На жаль, нішто на вуліцы Камсамольскай (дзе і сёння стаіць дом) не нагадвае хацімчанам і гасцям Хоцімска пра народнага паэта. Таму большасць хацімчан не ведае, што калісьці тут жылі бацькі А. Куляшова. З той жа прычыны гэта выклікае недаўменне і ў вучняў, сярод якіх знайшліся тыя, хто палічыў, што гэта несправядліва і, каб выправіць гэту недарэчнасць, вырашыў даследаваць старонкі біяграфіі Аркадзя Куляшова, звязаныя непасрэдна з Хоцімскам, інфармаваць насельніцтва гарадскога пасёлка Хоцімска і Хоцімскага раёна аб былым блізім суседстве знакамітага земляка і накіраваць увагу шырокага кола грамадскасці не толькі да яго творчасці, а да беларускай літаратуры ўвогуле, што асабліва актуальна зараз, у сітуацыі дзяржаўнага білінгвізму з відавочнай перавагай у паўсядзённым ужытку рускай мовы.

Першапачаткова была вызначана мэта даследавання: вывучэнне месца і ролі Хоцімска ў жыцці і творчасці А. Куляшова.

Для дасягнення пастаўленай мэты ўзнікла неабходнасць вырашыць наступныя **задачы**: 1) сабраць інфармацыю, якая датычыць сувязі народнага паэта з Хоцімскам; 2) выступіць з ініцыятывай ушанавання памяці паэта ў Хоцімску; 3) правесці работу па папулярызацыі творчасці А.Куляшова.

Аб'ектам даследавання стала біяграфія народнага паэта БССР Аркадзя Куляшова, а **прадметам** даследавання – старонкі біяграфіі А. Куляшова, звязаныя з Хоцімскам.

Пры правядзенні работы былі выкарыстаны наступныя метады даследавання: апытанне; метады частковай выбаркі; анкетаванне.

Метадам анкетавання было ўстаноўлена, што гісторыяй свайго пасёлка цікавіцца 69,5% рэспандэнтаў. Ведаюць, хто такі Аркадзь Куляшоў, 88,8% рэспандэнтаў. На пытанне: “Што звязвае А.Куляшова з Хоцімскам?” – правільна адказала 50% рэспандэнтаў. Удалося ўстанавіць, што інфармацыю аб народным пісьменніку вучні атрымалі з некалькіх крыніц:

- ад школьнага настаўніка – 69.7%,
- ад людзей, якія былі асабіста знаёмыя з сям’ёй Аркадзя Куляшова – 7,9%,
- ад бацькоў ці сваіх знаёмых – 11,2%,
- не валодаюць інфармацыяй пра Аркадзя Куляшова – 11,2%.

Жаданне даведацца больш пра асобу Аркадзя Куляшова выказала 48% рэспандэнтаў.

Сярод прапаноў па захаванні памяці пра знакамітых людзей, жыццё якіх звязана з нашай малой радзімай, былі наступныя: праводзіць у школе сустрэчы з цікавымі людзьмі, жыццё якіх звязана з Хоцімскам; хадайнічаць аб устанавленні шыльды з інфармацыяй аб былых гаспадарых на доме, дзе жылі бацькі А. Куляшова.

З мэтай знаёмства з біяграфіяй Аркадзя Куляшова было арганізавана наведванне музея народнага паэта ў вёсцы Новыя Саматэвічы. Сярод экспанатаў музея мы адшукалі некаторыя фотаздымкі, зробленыя ў Хоцімску, а таксама пісьмо да вучняў Саматэвіцкай школы, напісанае Кацярынай Фамінічнай ва ўзросце дзевяноста двух гадоў. Зваротны адрас: Хоцімск, вуліца Камсамольская, дом 11.

У працэсе збору інфармацыі пра ролю Хоцімска ў лёсе паэта адбыліся сустрэчы з сястрой паэта Антанінай Аляксандраўнай, з пляменнікам А. Куляшова Віталем Маслоўскім, са сваячкай Аленай Валюжэніч і іншымі людзьмі, якія так ці інакш былі звязаны з сям'ёй Куляшовых-Ратабыльскіх.

Тут, у Хоцімску, жыве зводная сястра Аркадзя Куляшова Антаніна Аляксандраўна Пырх (Куляшова). Яна былая настаўніца, зараз на заслужаным адпачынку. У доме Антаніны Аляксандраўны мы пазнаёміліся з сямейным фотаархівам. Яна клапаціва захоўвае памяць пра сваю сям'ю. З асаблівай цеплынёй расказвае Антаніна Аляксандраўна пра сваю маці (хоць яна і не родная) Кацярыну Фамінічну Ратабыльскую. Адзначае, што гэта мудрая жанчына ўмела атуліць усіх сваім цяплым і ласкай. Яна была не толькі для сваіх дзяцей мамай, яе вельмі любілі і школьнікі. Пра сваё з'яўленне ў сям'і Кацярыны Фамінічны і Аляксандра Мікалаевіча яна расказвае са слоў Кацярыны Фамінічны: “На ўроку ў клас адчыніліся дзверы... Жанчына, пераставіўшы праз парог перад сабой дзяўчынку і хлопчыка, толькі і прамовіла: “Гэта дзеці твайго Аляксандра. Мне адной не падняць іх, а вы ўдвая...” – і дзверы зачыніліся. Вось так у сям'і стала чацвёрта дзяцей.”

З мэтай папаўняюцца творчасці Аркадзя Куляшова першага верасня на ўрок “Мне выпала шчасце тут нарадзіцца” быў запрошаны Віталь Маслоўскі, пляменнік паэта. Сяргей Маслоўскі, пляменнік А. Куляшова, у свой час, займаючы пасаду ў Міністэрстве культуры Беларусі, зрабіў нямада для адкрыцця ў Хоцімску раённага музея.

Прыемна адзначыць, што не рвецца павязь пакаленняў, не забываецца сцяжынка да дому Куляшовых у Хоцімску. На сваё 50-годдзе дачка Маслоўскіх прыляцела з Канады, дзе яна зараз жыве, і паспяшала наведання да бацькоў у Хоцімск.

Матэрыялы даследавання былі апублікаваны ў раённай газеце “Шлях Кастрычніка”.

На абласной канферэнцыі работ даследчага характару работа заняла другое месца і ўдзельнічала ў рэспубліканскім конкурсе.

У снежні вучні падзяліліся сваімі набыткамі на раённай краязнаўчай канферэнцыі “Хоцімшчына: мінулае і сучаснасць”.

Творчая група сярэдняй школы № 2 выступіла з ініцыятывай ушанавання памяці народнага паэта ў Хоцімску. У раённы Савет народных дэпутатаў было накіравана хаданіцтва з прапановай устанавіць на бацькоўскім доме шылду з інфармацыяй аб былых гаспадарках дома, бацьках паэта. Атрыманы станоўчы адказ. Мяркуюцца, што ў 2019 г. шылда будзе ўстаноўлена.

Да 105-годдзя нараджэння паэта 6-га лютага ў школе № 2 ладзілася літаратурная гасцеўня, на якую была запрошана Антаніна Куляшова, зводная сястра паэта.

21 лютага да Дня роднай мовы на вуліцах гарадскога пасёлка праведзена акцыя “Вершы ў кішэні”. Вучні нашай школы раздавалі жыхарам Хоцімска брашуры з вершамі Аркадзя Куляшова.

У працэсе работы зроблены **вывады**:

1) для роду Куляшовых-Ратабыльскіх Хоцімск стаў другой радзімай. І свой унёсак у развіццё Хоцімска яны зрабілі задоўга да аб'яўлення Года малой радзімы.

Так, у вёсцы Трасціно Хоцімскага раёна, дзякуючы намаганням дэпутата Вярхоўнага Савета БССР Аркадзя Куляшова быў узведзены будынак бібліятэкі.

Сяргей Маслоўскі, плямненнік А. Куляшова, у свой час, займаючы пасаду ў Міністэрстве культуры Беларусі, зрабіў нямала для адкрыцця ў Хоцімску раённага музея.

Віталь Маслоўскі разам са сваёй жонкай Наталляй старанна даглядаюць хату Куляшовых. Да мінулага года ім ўдавалася захаваць і будачку пры канцы сада, у якой любіў, адгарадзіўшыся ад усіх, працаваць Аркадзь Куляшоў, дзе была напісана паэма “Новае рэчышча”, задуманы многія іншыя творы.

2) Ёсць неабходнасць і далей прапагандаваць творчасць знакамітага земляка праз школьныя мерапрыемствы і акцыі.

Безумоўна, работа даследчага характару вельмі працаёмкая, але яна дае бяцэнны вопыт на першай прыступачцы да навуковай даследчай дзейнасці.

Вывучэннем жыцця і творчасці народнага паэта БССР А. Куляшова займаліся В. Л. Бечык, М. М. Арочка, Т. С. Годуб і іншыя навукоўцы, але ўсё роўна ў творчасці любога пісьменніка (і А. Куляшоў не з’яўляецца выключэннем) заўсёды знойдуцца малавядомыя або зусім невядомыя старонкі, якія нечакана адкрываюцца ва ўспамінах родных і блізкіх, далёкіх сваякоў і проста знаёмых людзей. Напярэдадні 105-годдзя з дня нараджэння паэта, а таксама ў сувязі з правядзеннем шэрагу мерапрыемстваў, прысвечаных Году малой радзімы, гэта тэма набывае асабліваю актуальнасць.

Малая радзіма ёсць у кожнага чалавека. Гэта можа быць месца, дзе ты нарадзіўся, а можа быць месца, куды большую частку свайго жыцця ты вяртаўся з блізкіх і далёкіх дарог да сваіх бацькоў. Галоўнае, на наш погляд, тое, што работы такога характару дапамагаюць вучням глыбей зразумець цесную сувязь са сваёй малой радзімай, напаўняюць сэрцы гонарам за тое, што мы, хацімчане, маем такога земляка, што хоцімская зямля натхняла яго на новыя творы, што яна дала вечны прытулак бацькам народнага паэта БССР Аркадзя Куляшова.